

Wiesław Wenz

"Pojęcie „Rodzina Dominikańska” w świetle akt kapituł generalnych Zakonu Kaznodziejskiego w latach 1946-2001", Tomasz Wytrwał, Wrocław 2007 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 15/1, 220-224

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

strony prawda o człowieku to prawda przede wszystkim o jego wnętrzu, o jego doświadczeniu w dwóch kierunkach: własnej przewagi ontycznej nad naturą i zarazem tęsknoty za Nicogarnionym. Fenomenologiczne wniknięcie w sens ludzkiej rzeczywistości, w istotę tego, co w człowieku wydarza się właśnie jako przejaw pełni jego człowieczeństwa, może stanowić właściwą drogę odkrywania ludzkiego ducha, będącej zarazem drogą ku prawdzie o Bogu miłującym człowieka.

Niewątpliwym walorem *Historii upadku* jest to, że w książce tej natrafiamy na antropologię ujmującą człowieka całościowo i poruszającą zasadnicze filozoficzne zagadnienia w odniesieniu do człowieka i jego bytowania. Autor przeprowadza w świetle *Genesis* wiele analiz podstawowych kategorii antropologicznych, zastanawia się nad istotą prawdy, wolności, moralności, sumienia, celu człowieka. I chociaż niektóre wnioski zaskakują, to zarazem wskazują na to, jak bogata w sensy jest symbolika pierwszych kart Księgi Rodzaju, ile nowego może wnieść odświeżające spojrzenie na człowieka w świetle Biblii. Zarazem jest to spojrzenie wyrastające z wielowiekowej refleksji filozoficznej nad człowiekiem, ze zorientowanej religijnie myśli chrześcijańskiej i z korzystającej z ludzkiego doświadczenia filozofii podmiotu.

Historia upadku jest także głęboko osadzona w tradycji Kościoła, w przekazie prawd o człowieku, poczynszy od ojców Kościoła, poprzez niewymienione, ale widoczne wpływy refleksji mistyków i mistrzów duchowości chrześcijańskiej, aż po filozoficzną twórczość Karola Wojtyły i nauczanie Jana Pawła II.

W swym najbardziej podstawowym wymiarze książka ta jest kontemplacją człowieka jako *imago Dei*. Możemy odkrywać tu zagubiony sens naszego człowieczeństwa, odnajdywać prawdę o nas samych, prawdę niekoniecznie złą, niekoniecznie demaskującą zło tkwiące w nas. Jest to raczej wydobywanie tego, co w człowieku dobre, co w nas podobne do Stwórcy. Wydaje się zarazem, że jest to dopiero początek takiego odświeżającego spojrzenia na człowieka, tak jak Księga Rodzaju jest tylko początkiem naszej długiej historii powrotu do Boga.

Wojciech Rojek

Tomasz Wytrwał OP, *Pojęcie „Rodzina Dominikańska” w świetle akt kapituł generalnych Zakonu Kaznodziejskiego w latach 1946-2001*, Rozprawy naukowe i opracowania Katedry Prawa Kanonicznego 4, Wrocław 2007, ss. 267

W roku akademickim 2006/2007 Katedra Prawa Kanonicznego Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu zainicjowała serię wydawniczą: „Rozprawy naukowe i opracowania”. Praca o. Tomasza Wytrwała OP pt. *Pojęcie „Rodzi-*

na Dominikańska” w świetle akt kapituł generalnych Zakonu Kaznodziejskiego w latach 1946-2001 stanowi jej czwarty tom. Publikacja powstała na podstawie rozprawy doktorskiej napisanej na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, pod kierunkiem ks. prof. zw. dr. hab. Juliana Kałowskiego MIC, wieloletniego dziekana tegoż wydziału.

Dokonując prezentacji i oceny tego opracowania, pragnę już na wstępie zaznaczyć, że tytuł prezentowanej rozprawy jest jak najbardziej adekwatny do jej zawartości. Uważny czytelnik nie będzie miał żadnej trudności z poprawnym zrozumieniem, że celem autora było wyłącznie podjęcie solidnej naukowej refleksji nad trudnym procesem ewolucji pojęciowej, a zarazem wartościującej pozycję kanoniczną osób prawnych realizujących w Kościele charyzmat odczytywany przez św. Dominika i jego spadkobierców, zwłaszcza w przestrzeni wyraźnie określonej ramami lat 1946-2001. Samo odczytywanie i prawne określenie wzajemnych relacji, a nawet zależności i pozycji w porządku hierarchicznym tych spadkobierców duchowości dominikańskiej nie należało do czynności łatwych i prostych. Warto je było podjąć, aby akord końcowy zabrzmiał bardzo harmonijnie i wskazywał na żywą nadzieję co do uporządkowania spraw zgodnie z ustawami i nakazami prawa powszechnego Kościoła katolickiego i prawa własnego fundamentalnego Zakonu Kaznodziejskiego, jak też prawa własnego integralnych podmiotów tworzących Rodzinę Dominikańską.

Wybór problematyki rozprawy doktorskiej, wydanej jako *Pojęcie „Rodzina Dominikańska” w świetle akt kapituł generalnych Zakonu Kaznodziejskiego w latach 1946-2001*, uwarunkowany był zapewne specyficzną drogą naukową autora, jego studiami specjalistycznymi w Warszawie, inspirującą i życzliwą postawą promotora, a nade wszystko przynależnością do zakonu dominikanów. Obrona problematyki badań pozostaje w merytorycznym obszarze teologii, jak również prawa instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego oraz dyscypliny wpływającej z ustaw powszechnych prawa kanonicznego. Autor prezentuje w publikacji bardzo wyraźną perspektywę kanoniczno-teologiczną z istotnymi elementami pojęć i instytucji kanonicznych oraz ewoluującego napięcia powstającego na kanwie wzajemnych relacji między wspólnotami, dla których charyzmat i dziedzictwo św. Dominika stanowi niekwestionowaną wartość eklezjotwórczą. Stanowi to w pewnym sensie o interdyscyplinarnym charakterze prezentowanego opracowania, co należy do jego podstawowych zalet. Ponieważ tendencje we współczesnej nauce przyjęte przez wielu autorów zmierzają bardzo zdecydowanie w kierunku poszukiwań na pograniczu różnych dyscyplin, a nawet dziedzin naukowych. Publikacja o. dr. Tomasza Wytrwała OP mieści się w tym właśnie nurcie dociekań naukowych, zwłaszcza teologiczno-kanonicznych na płaszczyźnie prawa własnego instytutów życia konsekrowanego.

Kolejnym walorem tej publikacji jest sięgnięcie do wielowarstwowego dorobku legislacyjnego zawartego w *Kodeksach prawa kanonicznego*, jak również w dokumentach prawnych Zakonu Kaznodziejskiego, reprezentatywnych dla ustawodawczej i interpretacyjnej działalności kapituł generalnych obradujących w latach 1946-2001, bazujących na bogatej praktyce i spuściźnie charyzmatycznego zakonodawcy, jakim był św. Dominik. W takiej konwencji naukowej o. Tomasz Wytrwał niewątpliwie dołączył do zdolnych badaczy problematyki teologii prawa i prawa kanonicznego instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołowego. Książka potwierdza, że w swoich badaniach obrał ścieżkę oryginalną, a równocześnie bardzo dobrze dopasowaną do zdobytej wiedzy i praktycznej umiejętności aplikowania norm prawnych w procesie budowania poprawności kanonicznej. Dotąd raczej rzadko zajmowano się szerzej badaniem naukowym, na ile prawo własne i istniejące w praktyce instytuty związane integralnie i źródłowo z danym charyzmatem mogą stanowić o autentycznym i wzbogacającym obdarowaniu Kościoła. W podjętych badaniach, efektem których jest prezentowana książka, o. Tomasz Wytrwał wskazał w wielu wątkach pracy na istniejące wzajemne napięcie między zatwierdzonym i erygowanym kanonicznie instytutem (Zakodem Kaznodziejskim), jego prawem fundamentalnym, charyzmatycznym uposażeniem wspólnoty zakonnej a rzeczywistością eklezjalną, w której kształtowały się wspólnoty równoległe i towarzyszące w konkretnym czasie i miejscu. Uważam, że prezentowane opracowanie zajmuje ważne miejsce w refleksji tego młodego teologa i kanonisty. Mając na względzie naukowe przygotowanie autora, wybór tematu opracowania i jego zawartość merytoryczną należy uznać za w pełni zadowalającą. Prawidłowo został określony problem badawczy, w którym autor jasno wyznaczył sobie cel naukowych poszukiwań i twórczych rozwiązań.

Co do poznawczo-badawczych walorów opracowania należy wskazać, że autor już we wstępie nakreślił jego strukturę. Wyjaśnił i uzasadnił podział na cztery rozdziały: pierwszy – *Natura prawna kapituł generalnych w Zakonie Kaznodziejskim i prezentacja kapituł z lat 1946-2001*; drugi – *Reforma trzeciego zakonu*; trzeci – *Kształtowanie się i ewolucja pojęcia „Rodzina Dominikańska” według wytycznych kapituł generalnych Zakonu Kaznodziejskiego* i czwarty – *Relacja prawna Rodziny Dominikańskiej do Zakonu Kaznodziejskiego*.

Czytelnik zapewne przekona się, że zaproponowana struktura rozprawy i jej uzasadnienie nie będą budzić zastrzeżeń. Podjęte kwestie stanowią o integralności realizowanego charyzmatu św. Dominika przez poszczególne podmioty prawne i ich członków, dla których Kościół katolicki jasno opisał „ich aktualną pozycję kanoniczną” i formę autentycznej realizacji duchowości i misji dominikańskiej, w której niewątpliwie objawia się działanie Boga, dającego Kościołowi „różnorodność darów w jedności posługiwania”. W takim układzie oryginalny udział w budowaniu jedności Rodziny Dominikańskiej i zachowania autonomii w re-

alizacji specyfiki życia poszczególnych wspólnot staje się wyjątkowym kodem, a normy prawne powszechne i własne ukazują możliwość harmonijnego budowania jedności w charyzmacie zaaprobowanym z mandatu Boga.

Uważam, że zakres tematów przyjętych w poszczególnych rozdziałach omawianego dzieła właściwie, dogłębnie i sukcesywnie rozwija przyjęty temat. Tak więc autor w czterech rozdziałach podejmuje wyłącznie problemy spójne z tematem badawczym i postawionym problemem rozprawy. Prezentowane treści każdego z rozdziałów w zadowalającym zakresie realizują temat, zaproponowane tytuły rozdziałów i paragrafów są powiązane z tematem podstawowym.

Tak więc w zamyśle i intencji autora problem i jego rozpracowanie jest przejrzyste oraz logiczne. Należy również wskazać na źródłowy charakter tej publikacji o. Tomasza Wytrwał OP. Przeprowadzone analizy i projekty w zakresie ewolucji prawnej i teologicznej, kształtującej właściwą przestrzeń znaczeniową pojęcia Rodziny Dominikańskiej, zostały podbudowane trafnymi odniesieniami do właściwych tekstów teologicznych i norm obowiązującego prawa powszechnego oraz fundamentalnego własnego. Należy zauważyć, że o. Tomasz w tekście książki zawarł też własne interpretacje wypowiedzi źródłowych, miał odwagę dokonać korekty interpretacyjnej, którą umiejętnie skonfrontował z komentarzami i opracowaniami w dostępnej mu literaturze światowej. Znajomość i wykorzystanie komentarzy z pewnością zobiektywizowało samo podejście, jak również istotną egzemplifikację podjętego tematu. Widać w tym opracowaniu rzetelność naukową i obiektywizm w podejściu do literatury przedmiotu.

Autor, zwłaszcza analizując m.in. uwidaczniający się proces ewolucji w dyscyplinie prawa własnego, w zakresie poszerzenia gremium wyborczego, treści i znaczenia istotnych pojęć teologicznych i prawnych, prawidłowo ułożonych relacji wzajemnych między wspólnotami tworzącymi faktycznie Rodzinę Dominikańską, wykazał się zarówno dociekliwością, rzetelnością badawczą, jak i dobrą znajomością zasad hermeneutyki, niezbędną w prawidłowej interpretacji analizowanych tekstów. Ta zdolność wskazuje, że autor jest dojrzałym i twórczym badaczem naukowym, posługującym się zasadniczo poprawnie warsztatem metodologicznym.

W prezentacji warto pochylić się nad treścią omawianego dzieła. I tak zgodnie z przyjętą strukturą o. Tomasz Wytrwał OP najpierw ukazał czytelnikowi we wstępie sposób dochodzenia do opisowej i prawnej definicji oraz zawartości merytorycznej pojęcia Rodziny Dominikańskiej, a następnie wprowadził w pierwszym rozdziale rozprawy w naturę prawną ważnej dla życia zakonnego instytucji, jaką jest kapituła generalna w ogólności, w strukturze sprawowania władzy w Zakonie Kaznodziejskim, jak również w istotne decyzje 19 Kapituł Generalnych Zakonu Kaznodziejskiego, odnoszące się bezpośrednio i pośrednio do interesującego badacza pojęcia. Autor wskazał, że normy *prawa własnego* do-

minikanów wystarczająco regulują działalność tej ważnej instytucji, jak również wymownie wpływają na życie instytutu na wszystkich poziomach jego struktury, wspólnoty osób i jej pojedynczych członków oraz na wspólnoty integralnie powiązane charyzmatycznym dziedzictwem. W drugim rozdziale autor zajął się *reformą trzeciego zakonu* w aspekcie tematu rozprawy, co pozwoliło mu odpowiedzialnie ukazać wzajemne relacje prawne i teologiczne, jakie pojawiły się na kanwie praktyki życia i wymagań prawa kanonicznego powszechnego i własnego, wydanego dla trzeciego zakonu i innych wspólnot tworzonych przez tzw. laikat dominikański. Czytelnik na pewno zauważy, że autor umiejętnie poradził sobie ze skomplikowanymi kwestiami terminologicznymi oraz zaproponował zadowalające dla poprawności prawnej i teologicznej wnioski.

W trzecim rozdziale o. Tomasz Wytrwał OP ukazał dynamikę procesu ewolucji pojęcia Rodziny Dominikańskiej, walor prawny tego procesu, jak również wyznaczniki autentycznej przynależności do niej osób, które zgodnie z duchowością dominikańską pragną realizować jasno określony cel. Natomiast w rozdziale czwartym wskazał na istotne relacje prawne, wyznaczające zauważalne napięcie między innymi członkami wspólnot Rodziny Dominikańskiej a wspólnotą dominikańską w postaci Zakonu Kaznodziejskiego. Autor nie zapomniał, że instytut ten jako *instytut zakonny życia konsekrowanego* wskazuje na stałą formę życia, w której realizuje się konsekracja osób przez święte zobowiązania profesji i innych więzów, integralnie powiązanych z darem powołania w duchu założyciela instytutu. Rozdział ten należy uznać za bardzo wartościowy, owoce bowiem badań naukowych i zaproponowane tezy pozwalają na wyprostowanie wielu nieprzeżytych lub powierzchownie zaproponowanych rozwiązań prawnych. Autorowi opracowania musiało towarzyszyć wewnętrzne przekonanie i uważna troska, aby w niczym nie zafałszować odziedziczonego *patrimonium* oraz prawidłowo odczytać i określić aktualną pozycję wspólnot, które wraz z Zakonem Kaznodziejskim tworzą Rodzinę Dominikańską.

Prezentowane opracowanie o. dr. Tomasza Wytrwała OP wpisuje się w serię dobrych i potrzebnych opracowań z zakresu szczegółowej prezentacji dorobku kanonicznego Rodziny Dominikańskiej, zwłaszcza na płaszczyźnie odpowiedzialnego uporządkowania relacji prawnych i teologicznych w procesie korzystania ze wspólnego źródła, jakim jest charyzmatyczne *patrimonium* św. Dominika. Praca ta niewątpliwie stanowi znaczące osiągnięcie badawcze, z którego z powodzeniem będą mogli skorzystać członkowie Rodziny Dominikańskiej tak w procesie formacji indywidualnej, jak i wspólnotowej. Może to być pozycja również bardzo pożyteczna dla studentów teologii i prawa kanonicznego, jak również dla wszystkich zainteresowanych dogłębnym poznaniem w sposób prawnie uporządkowany wzajemnych relacji powstających między autonomicznymi osobami.

ks. Wiesław Wenz